

**Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadelede Kamu Politikaları: Birleşik Krallık
Örneği**

Public Policies in the Combating with Drug Addiction: The Case of the United Kingdom

Abdurrahman Muhammet BANAZILI¹

¹Doç. Dr., Tarsus Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Mersin, muhammetbanazili@tarsus.edu.tr., orcid.org/0000-0002-5088-9587

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
20.01.2025
Kabul/Accepted:
31.03.2026

DOI:

10.18069/firatsbed.1623946

Anahtar Kelimeler

Bağımlılık, Uyuşturucuyla
Mücadele, Birleşik Krallık,
“From harm to hope”

Keywords

Addiction, Struggle with
Drug, United Kingdom,
“From harm to hope”

ÖZ

Günümüzde hem toplumların hem de devletlerin mücadele ettiği en önemli sorunlar arasında uyuşturucu madde bağımlılığı yer almaktadır. İlk başlarda tıp alanında hastalıkların tedavisi için kullanılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, sonradan zararlı yanlarının keşfedilmesiyle kötüye kullanılarak evrensel bir sorun haline gelmiştir. Bu bağlamda uyuşturucuya yönelik etkili politikalar ortaya koyulmalıdır. Bağımlılığa yol açan çeşitli risk faktörleri incelenmeli ve uyuşturucuyla ilgili zararı azaltmak için önlemler alınmalıdır. 2011 senesinde Birleşik Krallık'ta uyuşturucu madde kullanımına bağlı olarak ölüm sayılarının artış göstermesiyle hükümet tarafından 10 yıllık uyuşturucuyla (2011-2021) mücadele planı yayımlanmıştır. “From harm to hope” (Felaketten Umuda) ismini taşıyan bu planda uyuşturucuyla mücadelede sürdürülebilir kamu politikalarının oluşturulması hedeflenmiştir. Söz konusu planda madde arzının önlenmesinden tedavi süreçlerine; tedavi hizmetleri için fon ayrılmasından bağımlılık komisyonlarının görev ve sorumluluklarına kadar önemli konulara temas edilmiştir. Bu çalışmada uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele konusu Birleşik Krallık özelinde ele alınmış olup, from harm to hope uyuşturucu planı üzerinden incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi tekniğinden istifade edilmesinin yanı sıra konuyla ilgili ulusal ve uluslararası kütüphane taraması yapılmıştır. Elde edilen bulguların kamu politikası yapımcılarına, sivil toplum girişimlerine ve bağımlılıkla mücadele eden diğer kamu ve özel sektör paydaşlarına kaynak teşkil etmesi beklenmektedir.

ABSTRACT

Nowadays, drug addiction is one of the major problems facing societies and governments. Drugs and stimulants, which were initially used for the treatment of diseases in the field of medicine, have become a universal problem by being misused with the discovery of their harmful aspects. In this context, effective policies against drugs should be put forward. The various risk factors that lead to addiction should be examined and measures taken to reduce drug-related harm. Increasing in the number of deaths due to drug use in the UK, the government published a 10-year (2011-2021) anti-drug plan in 2011. This plan, entitled “From harm to hope”, aims to create sustainable public policies in the fight against drugs. In the name of plan, important issues such as prevention of substance supply, treatment processes, allocation of funds for treatment services, and duties and responsibilities of addiction commissions have been addressed. In this study, the issue of combating drug addiction is addressed in the United Kingdom and analysed through the From Harm to Hope drug plan. In addition to utilising the document analysis technique, which is one of the qualitative research methods in the study, a national and international library review on the subject was conducted. The results are intended to serve as a resource for policy-makers, civil society initiatives and other public and private organisations involved in the fight against addiction.

Atf/Citation: Banazılı, A. M. (2026). Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadelede Kamu Politikaları: Birleşik Krallık Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 2, 499-517.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Abdurrahman Muhammet BANAZILI, muhammetbanazili@tarsus.edu.tr

1. Giriş

İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan uyuşturucu madde kullanımı özellikle II. Dünya Savaşı'ndan bu yana birçok ülkede güncelliğini koruyan önemli bir toplumsal sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Savaş sonrasında başta Avrupa ülkeleri olmak üzere pek çok coğrafyada özellikle genç nüfus arasında madde kullanımında kayda değer artışlar yaşanmıştır. Bu artışların yol açtığı bireysel ve toplumsal düzeydeki olumsuzluklar insanlığın karşı karşıya olduğu ciddi tehditlerden biri hâline gelmiştir (Köknel, 1998: 5). Öte yandan, günümüzde küreselleşme süreçlerinin tamamlanması, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ile lojistik olanaklardaki ilerlemeler, uyuşturucu maddelerin arzı ve dolaşımını da önemli ölçüde hızlandırmıştır.

Dünyanın birçok bölgesinde yaş aralığı ve kullanma gerekçeleri değişkenlik gösterse de uyuşturucu madde kullanım oranı her geçen gün artmaktadır. Bu alanda sergilenen mücadele ve politika tartışmaları daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Neredeyse dünyanın çoğu bölgesinde uyuşturucuya bağlı ölümler sürekli olarak yaşanmaktadır (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2015). Uyuşturucu maddeye bağlı ölümler yasadışı madde kullanımının artması ve uyuşturucu pazarının genişlemesi nedeniyle bireye ve topluma vermiş olduğu zararlar artmaya devam etmektedir. Dünya genelinde 2011 yılında yaklaşık 240 milyon olan uyuşturucu madde kullanıcı sayısı günümüzde 296 milyona ulaşmıştır. Kullanıcıların önemli bir kısmını 15-64 yaş aralığındaki bireyler oluşturmakta olup, madde kullanımına bağlı ölümlerin de en çok bu yaş grubunda gerçekleşmiştir (Yu vd., 2024: 1). Uyuşturucuya bağlı ölümlerin en yüksek seviyelere ulaştığı Birleşik Krallık, bu alandaki olumsuz deneyimlerin en çarpıcı biçimde gözlemlendiği ülkelerin başında gelmektedir (Bowden-Jones vd., 2022; ons.gov.uk., 2023). Ülkede 2010-2019 yılları arasında yaşa göre standartlaştırılmış uyuşturucu kullanımına bağlı ölüm oranları İskoçya'da %171; Kuzey İrlanda'da %149; İngiltere ve Galler'de ise %61 oranında artmıştır (Holland vd., 2022: 216). Ülkede yaşanan bu artışların birden fazla nedeni vardır. Bunlar arasında en yaygını yaşanmayla ilgili olanıdır. Yaşlanmayla birlikte bireylerde kronik hastalıkların görülme sıklığının arttığı ve bu hastalıklara bağlı olarak ağrı yönetimi amacıyla uyuşturucu etkili maddelerin kullanımının da artış gösterdiği yönünde görüşler bulunmaktadır. Diğer nedenler arasında ise şunlar yer almaktadır (Kontopantelis vd., 2018; Lewer vd., 2022; McDonald vd., 2021): Aşırı alkol kullanımı, evsiz kişilerin ve ceza mahkumlarının sayısının artması, sosyoekonomik yoksunluğun artması ve uyuşturucu madde kullanımına karşı koruma sağlayan hizmetlerde kesintilerin yaşanmasıdır.

Uyuşturucu madde kullanımı ve sosyal sorunlar arasındaki ilişkiyi açıklayan başka varsayımlar da bulunmaktadır. Sosyoekonomik yoksunluk ve olumsuz çocukluk geçmişi deneyimleri de madde kullanımını tetiklemektedir (Lewer vd., 2020). Aynı zamanda sosyo-ekonomik olarak gelişmemiş mahallelere sağlık ve sosyal hizmet yatırımlarının yapılmaması veya yetersiz kalması madde kullanım eğilimini artırmaktadır (Marmot vd., 2020: 93). Diğer taraftan madde kullanımı ile şiddet arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda uyuşturucuyla ilintili işlenen şiddet ve hırsızlık suçlarından dolayı kurbanın veya failin %48'inin madde bağımlısı olduğu ortaya konulmuştur (Office for National Statistics, 2021). Ayrıca ruhsal ve fiziksel sağlık sorunları, damgalanma ve psikolojik travma gibi çeşitli sorunlar uyuşturucu bağımlılığına hem zemin hazırlayabilmekte hem de bağımlılığı daha da derinleştirebilmektedir (Degenhardt vd., 2019).

Bağımlılıkla mücadelede her ülkenin farklı politikaları ve stratejileri bulunmaktadır. Bu farklılığın en önemli sebepleri arasında ülkenin sahip olduğu jeo-politik konum, merkezi yönetimin bütçe kapasitesi, yasal çerçevenin dağınıklığı veya yetersizliği, eğitim düzeyi, bağımlı oranları, madde bağlantılı ölüm oranları, suç ve tedavi edilen kişi sayısı gibi etkenleri gösterebilmek mümkündür (Evcin, 2015). Örneğin Almanya'da madde bağımlısı kişiler hassas gruplar olarak belirlenmiştir. Bu kişiler madde bağımlısı ve bunlarla ilintili suçlardan dolayı ceza almış olan 18 yaşından küçük kişilerdir. Ülkede madde bağımlılığı ile mücadelede tedavi hizmetlerinin yürütülmesi ve sosyal rehabilitasyon süreçlerinin organize edilmesinde temel sorumluluk yerel yönetimler ile federal eyalet düzeyindeki kamu otoritelerine verilmiştir. Fransa'da madde bağımlılığı ile mücadele politikaları Almanya'daki yerel ve eyalet temelli desantralize yapının aksine merkeziyetçi bir yaklaşımla şekillendirilmiştir. Bu çerçevede, ilgili strateji ve uygulamalar, doğrudan merkezi hükümete bağlı olarak faaliyet gösteren "Bakanlıklar Arası Madde ve Madde Bağımlılığıyla Mücadele Heyeti" (MILDECA) tarafından bütüncül bir biçimde planlanmakta ve koordine edilmektedir. Yani bağımlılıkla mücadele faaliyetleri daha ziyade merkezi yönetimin kontrolindedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bağımlılıkla mücadelede sivil toplum kuruluşları ağırlıklı olmak üzere idari mekanizmalar aracılığıyla da

yürütülmektedir. İngiltere ise sosyal politika anlayışı bakımından Almanya, Fransa ve ABD'den ayrılmaktadır. Uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele izlenen politika ve stratejilerde yalnızca ülkenin kendi sınırları içerisinde bir mücadele verilmemiş olup Birleşik Krallığın genelinde bütüncül olarak yürütülmektedir. Bağımlılığa neden olan maddelerle mücadelede Kıta Avrupa'sının genelinde olduğu gibi İngiltere'de de yerel yönetimlere geniş yetkiler tanınmıştır. Yerel organlara verilmiş olan yetkiler hem merkezi yönetimin yükünü hafifletmiş hem de hizmetlerin daha hızlı şekilde ulaşmasına imkân tanımıştır (Sürücü, 2023: 15-17). Bağımlılıkla mücadelede yerel yönetimlere yetki devrinin yapılması yalnızca Avrupa ülkeleriyle sınırlı kalmamıştır. Doğu Bloğu ülkeleri ve Çin'de benzer mücadele stratejileri bulunmaktadır (Rosinsky, 1981: 251). Türkiye'de uyuşturucu madde kullanımı bir kamu sağlığı olarak görülerek merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları bu alanda topyekün mücadele etmektedir (Cılga, 2009: 10). Özellikle Avrupa ülkelerinde koruyucu ve önleyici politikalar, erken teşhis ve tedavi politikaları ile tedavi sonrası iyileştirme politikaları sıklıkla kullanılan yöntemler olmuştur. Türkiye dahil çoğu Avrupa ülkesinde uyuşturucu madde kullanımı suçuna karşı ılımlı cezai yaptırımlar geçerli iken ABD'de hapis cezası daha çok uygulanmaktadır (Güngör vd., 2021: 160). Madde kullanımına bağlı suçlara yönelik cezai yaptırımlarının ölçütün ne derece ağır olup olmayacağı konusu da tartışılmaya devam etmekte olup bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

Ülkelerin madde bağımlılığıyla mücadele stratejileri uyuşturucu maddelerinin hem arzını ve talebini hem de bunlara dönük hedef ve eylemlerinin bütününden oluşmalıdır. Arzın ve talebin azaltılması, uyuşturucu maddelere erişimi ve bu maddelerin kullanılabilirliğini azaltmayı amaçlayan her türlü program veya politikadan oluşmaktadır. Bütün bu girişimler birbiriyle bağlı, oldukça karmaşık ve farklı zaman, mekân ve hatta kültürel değişkenlere göre yürütülmektedir (Pentz vd., 2004: 1822). Bundan dolayı İngiliz yönetimi tarafından bağımlılıkla mücadele konusuna daha ihtiyatlı yaklaşılarak bu alana özel fonlar aktarılmış ve spesifik politikalar üretilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmayla birlikte uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele sorunu Birleşik Krallık özelinde nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi tekniğiyle irdelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma kendisinden önce yayımlanmış olan çalışmalardan ayrılmaktadır. Çalışmadan önceki araştırmalarda daha çok madde bağımlılığı ve mücadele konusu Türkiye özelinde ve sosyoloji, sağlık, hukuk ve güvenlik disiplinleri çerçevesinde ele alınmıştır (Tosun vd., 2021; Tezer, 2023; Işık ve Erdal, 2015; Çevik, 2022; Arslan ve Akbulut, 2017; Çoban, 2016; Çakır, 2021). Bu çalışmayla madde bağımlılığı konusu farklı bir ülke özelinde ele alınarak kamu yönetimi disiplini içerisinde irdelenmeye çalışılmıştır. Bağımlılık konusu akademik yazında niceliksel olarak sınırlı sayıda çalışmanın bulunduğu bir alan olarak dikkat çekmektedir (Akgül ve Kaptı, 2010: 95). Bu çalışmanın, mevcut literatürdeki bu eksikliği giderme ve bağımlılıkla ilgili bilgi birikimine katkı sağlama amacı taşıdığı düşünülmektedir. Ayrıca, konuya farklı disiplinlerden yaklaşarak literatürdeki çok disiplinli anlayışın geliştirilmesine de katkıda bulunması hedeflenmektedir. Çalışma sonucunda mezkûr strateji planı üzerinden değerlendirmeler yapılarak bulguların bağımlılıkla mücadele alanında faaliyet yürüten kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra özel teşebbüs ve sivil toplum kuruluşları aktörlerine politika yapım süreçlerinde yol gösterici nitelikte olması arzulanmaktadır.

2. Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadelede Kamu Politikaları

Kamu politikası devletin yani siyasal iktidarın yapmayı veya yapmamayı yeğlediği her türlü eylem ve işlemin genel tanımıdır (Dye, 1992: 2). Başka bir tanıma göre kamu politikası, ortada bir problemin varlığıyla başlayan ve bilhassa liberal demokrasilerde toplumda endişe oluşturan kamusal sorunların politik sisteme aktarılması sürecidir (Akdoğan, 2011: 77-78). Strateji ise gelecekte arzu edilen nihai hedeflere ulaşabilmek ve belirsiz durumlar karşısında kurumsal direncin ve sürdürülebilirliğin tesis edilebilmesi için ortaya koyulan politikalar, önlemler ve planlamalardır (Bryson vd., 2018: 321). Kamu politikası, esasen, toplumsal gündemi doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileyen öncelikli sorunların, ihtiyaçların veya meselelerin sistematik biçimde analiz edilip çözülmesine yönelik çok katmanlı bir yapı olarak tanımlanabilir. Bu yapı, kamu sorunlarının çözümüne ilişkin en uygun seçeneklerin belirlenmesini amaçlayan kapsamlı analizleri; resmi (devlet kurumları, bürokrasi vb.) ve gayriresmî (sivil toplum kuruluşları, medya, çıkar grupları vb.) aktörlerin katılımıyla sürdürülen karar alma süreçlerini; politika önerilerinin, planların ve programların değerlendirilmesini içermektedir. Kamu politikası süreci yalnızca çözüm önerilerinin uygulanmasıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bu önerilerin uygulanmama durumlarını ve alınan kararların etkilerinin değerlendirilmesini de kapsamaktadır. Dolayısıyla kamu politikası; kamu yararını önceleyen sorunların tanımlanmasından çözüm yollarının tasarlanmasına, uygulanmasına ve sonuçlarının analizine kadar uzanan; çok aktörlü, dinamik, döngüsel bir süreç ve strateji sistemidir (Yıldırım,

2023: 1386). Yani kamu politikalarının hazırlanması sürecindeki unsurlar oldukça geniş olmakla birlikte bireylerden topluma; resmi idarelerden özel teşebbüslere kadar uzanan aşamalarda kamu politikalarının oluşturulmasında topyekûn hareket edilmesi ve tüm çıktılarının izlenmesi gerekmektedir (Usta, 2013: 82-83). İlgili açıklamalardan yola çıkarak kamu politikalarının temel özelliklerini şu şekilde sıralayabilmek mümkündür (Akdoğan, 2011: 76-77; Smith, 1979; McConnell ve Hart, 2019):

- **Amaç Odaklılık:** Kamu politikaları tesadüfi biçimde oluşturulamaz. Belirli kamu yararı hedeflerine ulaşmayı amaçlayan sistematik yaklaşımlardır. Bu politikalar toplumsal sorunlara çözüm üretme, ihtiyaçlara cevap verme ve yönetsel amaçlara ulaşma doğrultusunda şekillenmektedir.
- **Süreçsel Benzerlik ve Devlet Sürekliliği:** Kamu politikalarının izlediği süreçler her ne kadar ülkelerin siyasal, idari ve kültürel yapılarına göre çeşitlilik arz etse de devletlerin sürekliliği ve işleyiş mantığı gereği politika oluşturma ve uygulama süreçleri genellikle sorun tanımlama, politika formülasyonu, uygulama ve değerlendirme gibi benzer aşamalardan geçmektedir.
- **Bütüncül Yaklaşım:** Kamu politikaları yalnızca münferit eylem veya uygulamalardan ibaret değildir. Bunun aksine belirli bir hedefe ulaşmak üzere planlanan karar alma, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin bütünüdür. Bu yönüyle kamu politikaları stratejik ve çok aktörlü bir yapıya sahiptir.
- **Eylemsizlik Yoluyla Politika Oluşturma:** Kamu politikalarının varlığı yalnızca aktif müdahaleye bağlı değildir. Karar alıcılar kimi durumlarda belirli bir konuda eylemde bulunmamayı tercih ederek de politika üretmiş olurlar. Bu durum literatürde "politika olarak eylemsizlik" (*non-decision as policy*) biçiminde tanımlanmaktadır.
- **Katılımcı Taleplere Tepki Verme:** Özellikle demokratik sistemlerde kamu politikaları toplumsal tabandan gelen talepler doğrultusunda şekillenmektedir. Vatandaşların, sivil toplum örgütlerinin ve medya gibi aracılık eden aktörlerin etkisiyle kamu otoriteleri politika geliştirme yönünde harekete geçmektedir.
- **Bağlayıcılık Niteliği:** Kamu politikaları ilgili aktörlerin sürece katılıp katılmamasından bağımsız olarak genel anlamda bağlayıcıdır. Yasal ve idari çerçevede oluşturulan politikalar kamu kurumları ve vatandaşlar açısından uyulması gereken kurallar ve uygulamalar bütünüdür temsil etmektedir.

Uyuşturucu madde bağımlılığıyla bağlantılı olgularda uluslararası ölçekte artışlar yaşanmaktadır. Gerek teknolojik gerek lojistik gelişmelere bağlı olarak hem uyuşturucu madde arzı, ticareti ve kaçakçılığı hem de buna bağlı ölüm oranları da artış eğilimindedir. Bu nedenle uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele konusu bütün ulusları ilgilendiren ve dolaşımının engellenmesi için çeşitli kamu politikalarının ve stratejilerinin geliştirilmesi gereken küresel bir problemdir (Ateş ve Banazılı, 2020: 67). Ancak bu farklılıklara rağmen çeşitli ülke deneyimlerine dayanan stratejik yönetim uygulamalarının incelenmesi, ülkelerin kendilerine özgü sorunları ve genel eğilimleri tespit etmeleri açısından önem taşımaktadır (Pearce ve Robinson, 2015: 11). Bu süreçte, ilgili verilerin sürekli güncel tutulması gerekmektedir (Çetinöz, 2019: 13). Nitekim bu veriler stratejik yönetimin en önemli özellikleri arasında yer alan “yön belirleme”, “yol çizme” ve “alternatif senaryolar üretmenin” gerçekleştirilebilmesi için yönetsel yapılara zemin hazırlamaktadır (Akgemci, 2008: 11). Bu bağlamda ele alındığında seçilmiş bazı ülkelerin madde bağımlılığıyla mücadelede uygulamış oldukları politika ve stratejiler aşağıdaki tabloda (Tablo 1) mukayeseli olarak gösterilmeye çalışılmıştır:

Tablo 1. Madde Bağımlılığıyla Mücadelede Farklı Ülkelerin Kamu Politikalarının Karşılaştırması

Kamu Politikası	Fransa	Almanya	ABD	Türkiye	İngiltere
Başlı Politika Yaklaşımı	Halk sağlığı odaklı yaklaşım	Zarar azaltma ve önleme birlikte	Cezalandırıcı ve sağlık temelli modeller bir arada	Koruyucu, önleyici ve tedavi edici yaklaşım	Zarar azaltma ve destek odaklı model
Tedavi Hizmetleri	Kamu destekli merkezler ve ilaç destekli tedaviler, uzaktan tedavi yöntemleri	Metadon programları ve psikososyal destek	Özel ve kamu merkezlerinde çeşitli tedaviler	AMATEM ve ÇEMATEM gibi merkezler	NHS kapsamında ücretsiz tedavi hizmetleri

Önleme Programları	Okul temelli ve medya destekli kampanyalar	Gençlere yönelik eğitici programlar	Toplum temelli kampanyalar ve eğitim	Yeşilay ve MEB iş birliğinde farkındalık çalışmaları	Okul ve toplum merkezli önleme stratejileri, festivallerde ve diğer sosyal etkinliklerde uyuşturucu madde testlerinin yapılması
Yasal Düzenlemeler	Uyuşturucu kullanımına ceza yerine sağlık hizmeti	Kullanım bazı durumlarda suç sayılmaz	Federal ve eyalet düzeyinde farklı uygulamalar	Kullanım ve bulundurma cezai yaptırıma tabi	Kullanıma esnek yasal yaklaşım
Toplumsal Entegrasyon	Sosyal konut ve rehabilitasyon programları	İş gücüne entegrasyon projeleri	Eski bağımlılara yönelik rehabilitasyon projeleri	Toplum temelli rehabilitasyon girişimleri	Barınma ve sosyal destek programları
Uluslararası İşbirliği	AB çapında bilgi ve uygulama paylaşımı	AB ve WHO ile iş birlikleri	Birleşmiş Milletler ve PAN ile ortaklıklar	Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA) ve BM ile iş birliği	EMCDDA ve Commonwealth iş birlikleri
Referanslar	Bergeron, H. ve Kopp, P. (2022); Stevens, N., vd., (2022); Torres-Leguizamon, M., vd. (2023)	Çıfci, E.G., ve Uluocak, G.P. (2010); Tomlin, J., vd. (2024); Germany Drug Policy Report (2018)	Kilmer, B., vd., (2012); Murphy (1997)	Türkiye Uyuşturucu Raporu (2024); Işık, A. (2018); Arslan, D.T., ve Akbulut, Y. (2017); Sezgin, D., ve Akçakaya, İ.B. (2019)	Klein, M., ve Dixon, J. (2020); Janes, J. (2025)

Tablo 1 ile beş ülkenin bağımlılıkla mücadeledeki yönetim yapılarının temel farkları gösterilmeye çalışılmıştır. Fransa, Almanya, ABD, Türkiye ve İngiltere'nin madde bağımlılığıyla mücadele politikaları farklı tarihsel, kültürel ve hukuki zeminlerde gelişmiş olmakla birlikte bazı ortak yönler taşımaktadır. Her bir ülke kendi toplumsal yapısına ve ihtiyaçlarına uygun stratejiler geliştirerek bu küresel sorunla mücadele etmektedir. Fransa halk sağlığı merkezli bir yaklaşım benimseyerek madde bağımlılığını bir sağlık problemi olarak ele almaktadır. Tedavi hizmetleri kamu destekli olup ilaç destekli tedaviler yaygındır. Fransa ayrıca medya kampanyaları ve okul programlarıyla önleme faaliyetlerini yürütmektedir. Uyuşturucu kullanan bireyler cezalandırılmak yerine sağlık hizmetlerine yönlendirilmekte, sosyal konut ve rehabilitasyon hizmetleriyle topluma kazandırılmaları desteklenmektedir. Uluslararası düzeyde özellikle Avrupa Birliği ile iş birliği ön plandadır. Almanya'ya bakıldığında zarar azaltma ve önleme politikalarını birlikte uygulayan bir model benimsemiştir. Tedavi hizmetleri arasında metadon programları ve psikososyal destek ön plandadır. Gençleri hedefleyen önleyici eğitim programları yaygındır. Her ne kadar bazı durumlarda uyuşturucu madde kullanıcılarına yönelik cezai yaptırımlar uygulanabilse de genel eğilim daha esnek ve tedavi odaklı bir yaklaşım benimsenmesi yönündedir. Sosyal entegrasyon projeleriyle bağımlı bireylerin iş gücüne kazandırılması hedeflenmektedir. Almanya, Avrupa Birliği (AB) ve Dünya Sağlık Örgütü gibi kuruluşlarla iş birliği içerisindedir. ABD'de ise eyaletler arası farklılıklar görülmektedir. Bazı eyaletlerde cezalandırıcı yaklaşımlar baskınken diğerlerinde sağlık temelli müdahaleler tercih edilmektedir. Tedavi hizmetleri hem özel hem kamu kuruluşlarınca sağlanmakta, toplum temelli önleme kampanyaları düzenlenmektedir. Yasal düzenlemeler federal ve eyalet bazında farklılık göstermektedir. ABD, Birleşmiş Milletler ve Pan-Amerikan örgütlerle iş birlikleri yürütmektedir.

Türkiye madde bağımlılığına karşı koruyucu, önleyici ve tedavi edici yaklaşımı bütüncül bir biçimde benimsemiştir. AMATEM ve ÇEMATEM gibi uzmanlaşmış merkezlerde tedavi hizmetleri verilmektedir. Önleme faaliyetlerinde Yeşilay ve Millî Eğitim Bakanlığı ortak çalışmalar yapmaktadır. Türkiye, topluma kazandırma amacıyla toplum temelli rehabilitasyon programlarına ağırlık vermekte uluslararası düzeyde ise Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa kurumlarıyla iş birliği yürütmektedir. İngiltere ise zarar azaltmaya ve

bireysel destek hizmetlerine dayalı bir strateji izlemektedir. Bağımlılık tedavisi, Ulusal Sağlık Sistemi (NHS) üzerinden ücretsiz olarak sunulmaktadır. Okul ve toplum merkezli önleme çalışmaları yürütülmekte, yasa koyucular esnek bir yaklaşım sergilemektedir. Bağımlı bireyler için barınma ve sosyal destek programları geliştirilmiş, uluslararası düzeyde Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA) ve Commonwealth gibi kuruluşlarla iş birlikleri kurulmuştur. Bu değerlendirmeler genel olarak, ülkeler arası farklar olsa da sağlık temelli, önleyici ve toplumsal entegrasyonu gözeten politikaların yaygınlık kazanmaya başladığını göstermektedir. Ancak cezai düzenlemelerin kapsamı, hizmetlerin erişilebilirliği ve iş birliklerinin gücü ülkeden ülkeye değişkenlik göstermektedir. Bu doğrultuda devletler uyuşturucu madde bağımlılığı sorununu önleyebilmek amacıyla çeşitli kamu politikaları geliştirmenin yanı sıra strateji ve eylem planları da hazırlamaktadır. Ancak, literatürde madde bağımlılığıyla mücadelede politika yapım süreçleri ile bu süreçlerde izlenen strateji ve önlemleri ele alan çalışmaların sınırlı olması, devletlerin bağımlılıkla mücadele politikalarının ve stratejilerinin ayrıntılı biçimde incelenmesini güçleştirmektedir (Kutlu vd., 2017: 126-127). Genel itibarıyla uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadelede üç aşamalı bir politika izlendiği söylenebilir (EMCDDA, 2010: 13-17; UNODC, 2024; Sezik, 2017: 57; Kırılmaz ve Dağlı, 2018: 10): İlk aşama “*koruyucu ve önleyici politikalar*dır”. Bu aşamada uyuşturucu madde ve türevlerinin arzını yani üretiminin engellenmesidir. Madde üretimiyle yalnızca iller veya sınırlar arası geçişlerinin önlenmesi ve madde ticareti yapanların tutuklanmasıyla sınırlı kalınmamalıdır. Aynı zamanda mobil ağlar ve telefon şebekeleri üzerinden de bu süreç desteklenmeli (Eggins vd., 2020: 7; Stevens, 2013: 5) sınır ve gümrüklerin yanı sıra postanelere yurt içinden veya yurt dışından gelen postalarında denetimi ve kontrolü sağlanmalıdır (Sözer, 2020: 192). Ayrıca toplumun dezavantajlı kesimlerini oluşturan kadınlar, çocuklar, özel bakımlı kişiler ve yaşlılara psiko-sosyal hizmetler verilerek madde bağımlılığına karşı bilincin artırılması amaçlanmalıdır. Diğer taraftan işsiz gençlere istihdam alanları açılmalı; yaşlılar için sağlık hizmetlerine ulaşım kolaylaştırılmalıdır. Kadınlar için ise eğitim, çocuk bakım desteği ve diğer sosyal yardım hizmetleri sunulmalı, eğitimler verilmeli, çalıştaylar düzenlenmeli ve bu şekilde uyuşturucu maddeye olan talep azaltılmaya çalışılmalıdır (Ateş ve Tuncay, 2020: 65-67).

Madde bağımlılığıyla mücadelede en önemli sorumluluk kamuya düşmektedir. Bu noktada kamu yönetimleri bu sorunlu alanda mücadele edebilmek için hem yasal düzenlemeleri yürürlüğe koymaları hem de kurumsal kapasitelerini güçlendirmeleri gerekmektedir. Bağımlılığı önleme çalışmalarında merkezi yönetimin yanı sıra yerel yönetimler (Çöpoğlu, 2014: 224) ve sivil toplum kuruluşları da inisiyatif almalıdır (Sezik, 2017: 51). Sivil toplum kuruluşlarının bağımlılıkla mücadelenin aktif bileşenleri olarak kabul edilmesi bu alandaki projelerin daha görünür kılınmasına, bağımlılıkla ilgili güncel gelişmelerin takip edilmesine ve politika yapımcılarla daha geniş kapsamlı iş birliği içerisinde olmaya katkı sağlamaktadır (Yalçın ve Koçakoğlu, 2021: 123-126). Genel itibarıyla koruyucu ve önleyici politikalara ilişkin yapılan faaliyetlerde sosyal devlet olmanın gerektirdiği stratejilerle hareket edildiği söylenebilir. İkinci aşama “*erken teşhis ve tedavi politikaları*dır”. Bu aşamada madde bağımlılığı sonrasında bağımlılık halini ortadan kaldırmaya yönelik politikalar ortaya konulmaktadır (Dağlı, 2019: 287). Bu kapsamda başta hekimler olmak üzere, madde bağımlılığıyla mücadelede sorumlu olan merkezi ve yerel yönetimler ile özel ve sivil toplum kuruluşları aktörlerine dönük bağımlılık eğitimleri verilmektedir. Ceza infaz kurumlarında madde kullanımı suçundan tutuklanan kişilere yönelik psikososyal yardım ve desteklerin yürütülebilmesi için yeni projeler geliştirilmektedir. Bunlara ek olarak merkezi ve yerel ölçekte erken tedavi ve teşhis için danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Tabii bu hizmetlerin sürekli ve etkin olarak gerçekleştirilebilmesi için bağımlılık hizmetlerine ayrılan bütçenin artırılması da gerekmektedir (Karataşoğlu, 2013). Ortaya koyulmaya çalışılan bütün bu politika hedeflerinin odağında çoğunlukla gençler, çocuklar ve dezavantajlı gruplar yer almaktadır (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2017: 63-64). Üçüncü aşama ise “*tedavi sonrası iyileştirme*” (onarma) aşamasıdır. Tedavi sonrası süreçte en önemli faktörlerden birisi de tedavi gören kişilerin toplumsal uyumunun sağlanması için rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesidir. Ancak bu tek başına yeterli değildir. Yönetimsel olarak da bu sürece yakından bakılarak tedavi görmüş olan kişilerin takibi yapılmalı, sosyal donatılara erişimleri artırılmalı, izleme ve değerlendirme fazları kamu-özel tüm paydaşların katılımıyla yürütülmelidir. Çünkü kişinin madde bağımlısı olmaması ve daha önceden bağımlı olan kişinin yeniden madde kullanımının engellenmesi oldukça maliyetli ve başarı oranı düşük olduğundan dolayı bağımlılığı önleyici politikaların oluşturulmasında tüm paydaşlar sürece edilmelidir (Dağlı, 2020: 66).

Bağımlılığın toplumsal bir sorun olduğu düşünüldüğünde tedavi sonrası iyileştirme süreçlerinde de vatandaş katılımının sağlanması elzemdir. Özellikle uyuşturucu eylem ve strateji planlarının hazırlanmasında vatandaşların görüşlerinin alınması gerekmektedir. Çünkü ilgili metinlerin hazırlanmasında halkın katılımı hem bu alanda atılacak olan adımların geniş kitleye duyurulmasını sağlayacak hem de tedavi sonrası süreçte toplumsal olarak hangi faaliyetlerin yapılabileceği ve tedavinin başarı kazanabilmesi için bu alandaki hizmetlerin nasıl güçlendirileceğine dair farklı deneyimlerden ve modellerden istifade edilebilecektir (Yavuz ve Ateş, 2018: 51; Sevinç ve Erbay, 2008: 1-2). Elbette tüm bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için veri tabanlarının oluşturulması, profesyonel kişilerin yetiştirilmesi, fon ve kaynak tahsisinin yapılması gerekmektedir (Arı, 2018: 248). Bunlara ek olarak *adli tedbirler* de yer almaktadır. Uyuşturucu madde ticareti yapan ve kullananların kolluk kuvvetlerince yakalanıp, suç delillerinin toplanarak adalet makamlarına gönderilmesi suçluların ıslah edilmesini sağlayabilecektir. Bu kişilerin yakalanıp adli mercilere sevki elbette tek başına yeterli değildir. Bu kişiler emniyet nezaretinde dahi olursa tedavileri sürdürülerek suçun türüyle ilgili farklı kanunların maddeleri de devreye konulmalıdır (Sözer, 2020: 224-225).

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak bağımlılıkla mücadelede öne çıkan kamu politikası ve stratejilerini şu şekilde belirtmek mümkündür (DiClemente, 2006; Tümay, 2018: 184; Durmuş, 2018: 108; Yalçın ve Turan, 2021: 142-145; Akkuş, 2018: 269; Işık, 2018: 208):

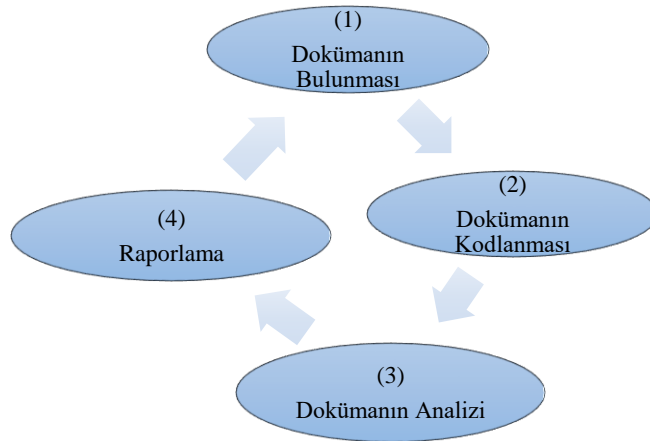
- Uyuşturucu madde kullanımını yasal düzenlemelerle engelleyebilmek için hukukçular, akademisyenler ve konunun uzmanlarının görüşleri alınarak bir çerçevenin oluşturulması; bağımlılıkla mücadele eden uluslararası protokollere taraf olunması,
- Uyuşturucu maddeyle bağlantılı suçlardan dolayı cezaevindeki kişilerin maddi, manevi, milli ve kişisel gelişimlerinin sağlanması ile psikolojik travmalarının aşılabilmesi için sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin sunulması. Aynı zamanda tüm bunların yapılabilmesi için cezaevlerinin kurumsal, finansal ve yönetsel olarak güçlendirilmesi,
- Kitle iletişim araçları ve sosyal medya hesapları üzerinden yayınlanacak her türlü zararlı bilgilerin engellenmesi için yasal düzenlemelerin yapılması,
- Madde bağımlılığının özellikle gençler arasında yayılımının engellenebilmesi için bir sosyal politika uygulaması olarak okul sosyal hizmetlerine daha fazla önem verilmesi,
- Madde kullanımı tedavisi yalnızca hastanelerde değil bundan kaynaklı suç işleyenler için ceza infaz kurumlarında da tedavi süreçlerinin sürdürülmesi,
- Tüm siyasi partilerin, ideolojik farklılıklar gözetilmeksizin bağımlılıkla mücadele için dayanışma içerisine girerek ortak çalışmaların yürütülmesi ve toplumsal mesajların verilmesi,
- Bağımlılık tedavisi gören bireylerin yeniden toplumsal yaşama katılmalarını sağlamak için rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi ve bu kişilerin damgalanmasının engellenebilmesi için toplumun bu konuda eğitilmesidir.

Bağımlılıkla mücadelede bağımlılığın zararlarının en aza indirilmeye çalışılması, rehabilitasyon ve tedavi hizmetlerinin sunulması, veri elde edilmesi, yasal düzenlemelerin yapılması, vakaların değerlendirilebilmesi için toplantıların düzenlenmesi ve bu süreçte farklı aktörleri bağımlılıkla mücadelenin bileşenleri haline getirerek bütüncül bir strateji ve plan dahilinde yürütülmeye çalışılmaktadır (Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2024: 45). Genel itibarıyla bakıldığında uyuşturucuyla mücadelede koordinasyon sağlanmaya çalışılmakta, izlenmekte ve değerlendirmeler yapılmaktadır. Bunun yanında uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele genellikle sağlık, eğitim, hukuk ve toplum temelli çeşitli politikaların bir arada uygulanmasını gerektirmektedir. Bu politikalar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bağımlılıkla mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelede tüm bu politikalar birbiriyle bütünleşerek çalışmalı ve toplumsal destekle güçlendirilmelidir. Bu tür mücadeleler sadece sağlık sorununu değil aynı zamanda suç oranlarını, toplumsal huzuru ve ekonomik kayıpları da etkilemektedir. Uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele için geliştirilen kamu politikaları çok boyutlu ve kapsamlı olmalıdır. Bunlar hem bağımlılığın önlenmesine yönelik önlemleri hem de tedavi ve rehabilitasyon süreçlerini içermelidir. Bağımlılıkla mücadelede uygulanmakta olan belli başlı kamu politikalarına bakıldığında daha çok önleme, tedavi ve rehabilitasyon, risk azaltma (*harm reduction*), hukuki ve cezai politikalar, toplum temelli müdahaleler, yerel-ulusal ve uluslararası iş birliği, psiko-sosyal ve istihdam destekleri etrafından şekillendiği anlaşılmaktadır. Uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelede bu stratejilerin birbirini tamamlayan bir şekilde uygulanması önemlidir. Hem bireysel ve toplumsal hem de merkezi ve yerel düzeyde yürütülecek bu tür

bütünsel müdahalelerin bağımlılıkla mücadelede daha etkili sonuçlar doğurabileceğini öne sürmek mümkündür.

3. Amaç ve Yöntem

Çalışmanın önceki kısımlarında değinildiği üzere Birleşik Krallıkta uyuşturucu madde kullanım oranı ve buna bağlı ölüm oranları bir hayli yüksektir. Bu kapsamda hükümet tarafından 2011 senesinde hem madde arzı ve ticaretini engellemek hem de gençleri, çocukları ve yetişkinleri uyuşturucu maddelerden uzak tutabilmek için 2011-2021 yıllarını kapsayan 10 yıllık bir yol haritası hazırlamıştır. Uyuşturucu madde bağımlılığının her boyutuyla mücadele stratejilerini ve politikalarını içeren “from harm to hope” strateji planı bu yol haritasının ilki ve Birleşik Krallıktaki son zamanların en iddialı planı (From harm to hope, 2021: 5) olmuştur. Bu çalışmada ise “felaketten umuda” biçiminde Türkçeye çevrilebilecek olan bu planın incelenerek İngiliz hükümetinin madde bağımlılığı stratejilerinin nasıl, ne şekilde ve hangi boyutlarıyla ele aldığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi tekniğine başvurulmuş olup aynı zamanda konuyla ilgili ulusal ve uluslararası kütüphane taraması yapılmıştır. Nitekim dokümanlar nitel araştırmanın en değerli bilgi kaynakları arasında yer alabilmektedir (Creswell, 2017: 288). Dokümanlar kurumsal süreçlerin nasıl gerçekleştiğinin görünmeyen taraflarına ve iç yüzüne ışık tutmaktadır. Dokümanlar kimi zaman araştırmanın ana verisini oluştururken kimi zaman destekleyici veri kaynağı olmaktadır (Güler vd., 2015). Bu çalışma açısından doküman, çalışmanın ana verisini teşkil etmektedir. Araştırmalarda dokümanların değerlendirilebilmesi için görsel, kültürel, istatistikler, ölüm-doğum kayıtları, kişisel dokümanlar ve devlet kurumlarına ait resmi kayıtlar olarak farklı kategorilere ayrılmaktadır (Sak vd., 2021: 230-231). Bu çalışmada ise dokümanların değerlendirilebilmesi için İngiliz hükümetinin kamuoyuyla paylaştığı madde bağımlılığıyla mücadele strateji planı seçilmiştir. Tablo 1’de ilgili planda yer alan politika hedefleri genel hatlarıyla gösterilmiş olup, öncelikli dört alan alfabetik sıralamaya göre (A, B, C ve D olarak) belirtilmiştir. Öncelikli alanların altındaki politika hedefleri ise hem alfabetik hem de nümerik olarak (A.5., B.3., C.2., ve D.1., ve benzeri) sıralanmıştır. Bu sıralamalar söz konusu planda madde bağımlılığıyla ilgili yer alan stratejik önlemlerin, amaçların ve hedeflerin anlaşılabilir kılınması ve hangi stratejik eylemin açıklandığına referans göstermek için yapılmıştır. Nitekim böylesi bir yaklaşım dokümanların hem çözümlenmesi ve anlaşılabilmesi hem de dokümanın içeriğinin yorumlanması ve değerlendirilebilmesi için bilgiye ulaşılmasını kolaylaştırabilmektedir (Merriam, 2009). Genel itibarıyla Şekil 1’de araştırmanın yöntem aşamasında nasıl bir sistem takip edildiği gösterilmeye çalışılmıştır:

Şekil 1. Araştırma Yönteminin Döngüsü (Sak vd., 2021: 234).

Söz konusu madde bağımlılığıyla mücadele strateji planı incelendiğinde yalnızca uyuşturucu madde arzıyla mücadele edilmesi ve toplumsal sağlığın korunması değil aynı zamanda kurumsal kapasitenin de güçlendirilmesine yönelik stratejik hedeflerin olduğu anlaşılmaktadır. “From harm to hope” raporu detaylı olarak incelendiğinde strateji planının genel hatları aşağıdaki tabloya aktarıldığı biçimde ortaya çıkmaktadır:

Tablo 2. Birleşik Krallıkta Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadelede Kamu Politikaları

(A)	(B)	(C)	(D)
Uyuşturucu Madde Arzıyla Mücadele	Hizmet Kapasitesinin Geliştirilmesi ve Dünya Standartlarında İyileştirme ve Tedavi Sistemi Kurma Stratejileri	Uyuşturucuyla Mücadelede Nesiller Arası Farkındalık Köprüsü Kurma Stratejileri	Paydaşlarla Ortaklık ve Hesap Verebilirlik
(A.1). İlçe Sınırlarının (<i>county</i>) Güvenlikleştirilmesi	(B.1). Hesap Verebilirlik ve Şeffaflığın Geliştirilmesi	(C.1). Yetişkinler Arasında Madde Kullanımıyla Mücadele Etmeye Yönelik Dünyada Öncü Sayılacak Projelerin Hayata Geçirilmesi	(D.1). İhtiyaca Uygun Yatırım Alanlarının Belirlenmesi
(A.2). Sınır Güvenliğinin Sağlanması	(B.2). Tedavi ve İyileştirme	(C.2). Yetişkinler Arasında Uyuşturucu Madde Talebini Azaltıcı Düzenlemelerin Hazırlanması	(D.2). Ortak Çalışmaların Geliştirilmesi
(A.3). Uyuşturucu Madde Ticaretinin Önüne Geçilmesi	(B.3). Adli Yargı Kurumlarının Yetkilerinin Artırılması	(C.3). Çocukların ve Gençlerin Madde Kullanımlarının Engellenmesine Yönelik Girişimlerde Bulunulması	(D.3). Ulusal ve Yerel Hesap Verebilirlik Sisteminin Geliştirilmesi
(A.4). Uyuşturucu Ticareti Üzerinden Kara Para Aklamının Engellenmesi			
(A.5). Cezaevlerinin Güvenlikleştirilmesi			

Kaynak: (From Harm to Hope Planından Yararlanılarak Araştırmacı Tarafından Oluşturulmuştur, 2021).

Birleşik Krallığın uyuşturucuyla mücadele strateji planında mücadele edilecek olan öncelikli dört alan belirlenmiştir. Bunlar madde arzının engellenmesi, sağlık kurumlarının kapasitesinin geliştirilerek hasta tedavilerinin nitelikli olarak yapılması, madde kullanımıyla ilgili kamuoyu farkındalığını artırıcı projelerin geliştirilmesi ve madde bağımlılığıyla mücadelede farklı aktörlerin sürece dahil ederek yönetimsel bir anlayışla hareket edebilmesidir. Belirlenen öncelikli alanların altında ise bu amaçların nasıl ve ne şekilde gerçekleştirileceğine ilişkin politika hedefleri oluşturulmuştur.

4. Bulgular

Araştırmanın sonucunda İngiliz hükümetine ait ele alınan uyuşturucuyla mücadele raporunda dört ana tema ortaya çıkmıştır. Bunlar: Uyuşturucu madde arzıyla mücadele; hizmet kapasitesinin geliştirilmesi ve dünya standartlarında iyileştirme ve tedavi sistemi kurma stratejileri; uyuşturucuyla mücadelede nesiller arası farkındalık köprüsü kurma stratejileri ve paydaşlarla ortaklık ve hesap verebilirliktir.

4.1. Uyuşturucu Madde Arzıyla Mücadele

Birleşik Krallık'ta uyuşturucu madde arzıyla mücadele edilebilmesi noktasında altı farklı stratejik hedef belirlenmiştir (A). Bunlardan ilki ilçe sınırlarının güvenlikleştirilmesidir (A.1). Buna göre çocukların ve dezavantajlı grupta yer alan savunmasız bireylerin yaşadıkları yerler belirlenerek bu kişilerin istismar edilmeleri engellenmek istenmiştir. Bunun için madde ticareti yapan suç çetelerinin sürekli takip edilerek çökertilmesi, uyuşturucu arzıyla mücadelede polis kuvvetlerine özel yetkilerin verilmesi, ilçelerin yüksek teknolojik araçlarla denetlenmesi ve gerektiğinde ailelerin bu bölgelerden başka yerlere tahliyesine yardımcı olunması hedeflenmiştir (From harm to hope, 2021: 24-25). Yereldeki mücadelelerin yanı sıra ulusal sınırlar içerisinde de madde arzını önleme çalışmaları bulunmaktadır (A.2). Ulusal sınır güvenliğinin sağlanması Birleşik Krallık hükümeti için kilit öneme sahiptir. Bu kapsamda sınırdan yasadışı uyuşturucu ticareti yapan

yapılanmaların çökertilebilmesi için hükümet ile kolluk kuvvetleri ve istihbarat hizmetleriyle eşgüdümü, koordineli ve yakın temaslı çalışılmaktadır. Yük konteynırları, yolcu taşımacılığı, posta veya eşya kolileri gibi çeşitli yollarla maddelerin ülke sınırı içerisine sokulmaması amacıyla istihbarat hizmetlerine ve yapay zekâ uygulamalarına yatırımlar yapılmıştır. Böylece kolluk kuvvetlerine yeni teknolojik aletlerinin nasıl kullanılacağı öğretilerek uyuşturucu madde arzıyla mücadelede yeni yaklaşımlar denemeye çalışılmıştır. Aynı zamanda ülke sınırlarından geçen uyuşturucularla ilgili istihbarat verileri bir araya getirilerek güvenlik zafiyetleri ele alınmıştır. Güvenlik açıklarının olduğu kilit limanlar tespit edilerek farklı kurumların bir araya gelmesiyle buralarda “çelik çember” oluşturulmaya çalışılmıştır (From harm to hope, 2021: 26-27). Bu çemberler sayesinde uyuşturucu ticaretinin yapılmasının önüne geçilmesi hedeflenerek (A.3.) bu kapsamda İngiltere ve Galler arasında madde ticareti yapanların tespit edilmesi, uzmanlık gerektiren teknolojik aletlerin kullanılması ve yasadışı hareket eden kişilerin mal varlıklarına el konulabilmesi amacıyla “Regional Organised Crime Units” (ROCUs) (Bölgesel Örgütlenmiş Suç Birimleri) kurulmuştur (From harm to hope, 2021: 28-29). Öte yandan Mayıs 2021 tarihli “Draft Online Safety Bill” (Çevrimiçi Güvenlik Yasası Taslağında) çıkartılarak yasadışı madde arzı ve ticaretiyle ilgili illegal içeriklerin engelleneceği belirtilmiştir. Birleşik Krallıkta aklanan kara paranın büyük bir kısmı uyuşturucu madde ticaretinden elde edilmiştir (A.4). Buna önlem olarak kara para aklamayı yalnızca ulusal sınırlar içerisinde değil uluslararası ölçekte de mücadele edilmiştir. Kara para konusunda uzmanlaşmış eğitilmiş mali müfettişlerin yetiştirilmesine önem verilmiştir (From harm to hope, 2021: 28). Buna ek olarak 2019 senesinde üç yıllık Ekonomik Suç Planı (Economic Crime Plan) yayımlanarak ülkenin yasadışı para aklamalarına karşı dirençli hale getirilmesi ve ekonomik suçlarla küresel ölçekte mücadele edilebilmesi hedeflenmiştir. Hükümet diğer yandan cezaevlerine uyuşturucu madde sokulması konusunda da önlemler almaya çalışmıştır (A.5). Uyuşturucu madde ticareti ve kullanımını suçlarından cezaevlerindeki mahkûm sayısının yüksek olması bu maddelere cezaevindeki mahkûmların taleplerinin artmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda hükümet tarafından Güvenlik Yatırımı Programı (Security Investment Programme) hazırlanarak ceza infaz kurumlarının bazı bölümlerine uyuşturucu maddeye duyarlı yüksek teknoloji ekipmanları yerleştirilmiştir. Yeni yapılacak olan cezaevlerinde ise gelişmiş vücut taramasına sahip ve yabancı maddeleri tespit etme noktasında oldukça hassas sistemlerle donatılacağı belirtilmiştir. Tüm bunların yapılmasındaki asıl hedef uyuşturucu ağlarını daha iyi tespit edebilmek, organize suçları durdurmak ve madde suçlarıyla ilgili süreçlerin cezaevindeki yönetimini daha etkin kılabilme olmuştur (From harm to hope, 2021: 29).

4.2. Hizmet Kapasitesinin Geliştirilmesi ve Dünya Standartlarında İyileştirme ve Tedavi Sistemi Kurma Stratejileri

Birleşik Krallık hükümeti uyuşturucu bağımlılığının neden olabileceği zararları azaltabilmek ve uzun vadeli iyileşmeyi en üst düzeye çıkartabilmek için bir dizi hedefler ortaya koymuştur (B). Bunlardan birincisi sağlık alanında kamu hizmeti kapasitesinin güçlendirilmesi adına atılan adımlardır (B.1). Bu kapsamda sağlık hizmeti sunumunda tutarlılığı, eşitliği ve şeffaflığın tesis edilebilmesi için farklı yerlerde ikamet eden bireylere aynı kalitede hizmet sunulacağı amaçlanmıştır. Yerel sağlık hizmetlerinin sunumunda eşitliği, tutarlılığı ve hesap verebilirliği güçlendirmek için bir takım ulusal kalite standartları ortaya konmuştur. Bu standartların çerçevesi oluşturulurken Yerel Yönetim Birliklerinden ve Halk Sağlığı Müdürlük Birliklerinden destek alınmıştır. Ayrıca hükümet tarafından yerel yönetimlere bütçe verilebilmesi bir takım ön koşullara bağlanmıştır. Bunlar arasında verilecek olan kaynağın bir kısmının madde bağımlılığıyla ilgili araştırmaların yapılması, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı tedavisinde kullanılması ve bu süreçlerin bir plan dahilinde yürütülerek tüm verilerin ilgili kurumlarla paylaşılması yer almaktadır (From harm to hope, 2021: 33-34). Ülkede madde bağımlılığıyla mücadelede yerel yönetimler merkezi yönetimin önemli bir paydaşı olmuştur. Nitekim biraz öncede belirtildiği üzere yerel yönetimlere finansal kaynak aktarılmasındaki koşullardan birisi de bu alanda etkin mücadele etmeleri ve kendileri için ayrılan bütçenin önemli kısmının bağımlı bireylerin tedavisi ve iyileştirilmesi için kullanılmasıdır (B.2). Bu kapsamda merkezi yönetim yerel yönetimlere 533 milyon sterlin fon sağlamıştır (From harm to hope, 2021: 34). Bu kaynak bağımlı hastaların tedavisi, yereldeki sağlık hizmeti kapasitesinin geliştirilmesi, her türlü azınlık ve dezavantajlı grupların madde kullanımının önüne geçilmesi, özel teşebbüs ve üniversite iş birliğiyle yerelde madde bağımlılığı üzerine araştırmaların yapılması ve özellikle bağımlı gençlerin işgücüne kazandırılmalarında mesleki eğitimleri için harcanmıştır. Belirtilen fon miktarının yanı sıra hükümet gerekli gördüğü durumlarda bağımlılıkla mücadelede yerel yönetimlere ek bütçeler de sunmuştur

(From harm to hope, 2021: 35-40). Birleşik Krallık yönetimi bireyleri uyuşturucu madde kullanımından arındırmak için elbette sadece yerel yönetimler üzerinden hareket etmemektedir. Bunun yanında adli yargı mercilerinin de yetkileri artırılarak madde bağımlılığıyla mücadele edilmektedir (**B.3**). Bu kapsamda cezaevinde madde suçundan hüküm giymiş olan suçlulara düzenli aralıklarla rehabilitasyon hizmetleri ve uyuşturucu testleri yapılmıştır. Cezaevi içerisindeki bu faaliyetlerde “sıfır tolerans” yaklaşımıyla hareket edilmiştir. Buradaki amaç uyuşturucuyla mücadelenin alanını yalnızca hastanelerde sınırlı tutmayıp cezaevi içerisinde de takip ederek tüm adli yargı kurumlarının iyileşme odaklı olmasını teşvik etmek olmuştur. Cezaevindeki mevcut personele ek olarak, madde suçlularına rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi ve testlerinin takip edilebilmesi amacıyla Uyuşturucu Strateji Liderleri (*Drug Strategy Leads*) de tayin edilmiştir. Ayrıca mahkûmların tahliye edildikten sonra da tedavilerine devam edilmeye çalışılmıştır. Gelecek hayatlarında barınacak yer tahsis edilmesi, eğitimlerini tamamlamaları ve iş bulmaları için destekleyici girişimlerde bulunmaktadır (From harm to hope, 2021: 41-44).

4.3. Uyuşturucuyla Mücadelede Nesiller Arası Farkındalık Köprüsü Kurma Stratejileri

Birleşmiş Milletler tarafından 2019 senesinde yayımlanan Dünya Uyuşturucu Madde Raporuna göre Birleşik Krallıkta gençler, yetişkinler ve hatta çocuklar arasında başta eğlence amaçlı olmak üzere madde kullananların sayısının yaklaşık olarak 3,8 milyon olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda hükümet tarafından gençlerin, yetişkinlerin ve çocukların hem kendi gelecekleri hem de kendisinden sonra gelecek olan neslin davranışlarını olumsuz etkilenmemesi için birtakım stratejiler ortaya konulmuştur (**C**). Bu kapsamda ilk adım yetişkinler arasında madde kullanımını engellemeye yönelik ulusal ve uluslararası iş birliğine dayalı projeler geliştirilerek ülke geneline yayılacak ulusal politika tavsiyeleri üretmek olmuştur (**C.1**). Bunun için Uyuşturucu Kullanımını Engelleme Danışma Konseyi kurulmuştur. Ayrıca Liverpool John Moores Üniversitesi söz konusu konsey ile birlikte koordineli hareket ederek gençler arasında uyuşturucu kullanımının nedenlerinin derinlemesine araştırılması amaçlanmıştır. Buna ek olarak her iki yapı bir yandan uyuşturucu kullanımını tetikleyen temel dinamikleri araştırırken diğer yandan gençlere, çocuklara ve ailelerine uyuşturucu madde kullanımının zararları üzerine programlar düzenlemeyi hedeflemiştir. Hatta bireyin tutum ve davranışlarını etkileyen aile, akran, sosyal medya, öğretmen gibi unsurlar ile hükümetin belirleyeceği bağımsız uzmanlar, işverenler, kolluk kuvvetleri ve sivil toplum temsilcilerinin yer alacağı bir Uyuşturucu Madde Zirvesinin düzenlenmesi hedeflenmiştir (From harm to hope, 2021: 46). Biraz önce de belirtildiği üzere ülkede yetişkinler arasında madde kullanım sayısı bir hayli yüksektir. Bu yüzden yetişkinlerin maddelere taleplerinin önüne geçecek projelerin de tasarlanması önem arz etmektedir (**C.2**). Yetişkin bireyler arasında özellikle kullanılan maddenin etkisiyle ikamet ettikleri mahalleyi rahatsız edenlerin eğlence amaçlı madde kullanmalarının tespit edilmesinde kolluk kuvvetleri tarafından daha sert ve sıkı muameleyle karşılaşacakları belirtilmiştir. Bunun yapılmasındaki gerekçe madde ticareti yapanlara sert ve etkili mesaj gönderilerek onları caydırıcı bir yaklaşımın benimsenmeye çalışılmasıdır (From harm to hope, 2021: 47-48). Öte yandan hükümet uyuşturucu madde talebini azaltmak ve daha sert yaptırımlarla insanları yasadışı uyuşturucu kullanımından caydırmak amacıyla yeni tedbirleri ele alan bir “Beyaz Kitap” ın (*A White Paper*) hazırlanmasını planlamıştır. Bu kitaba göre sürekli tekrar eden uyuşturucu madde suçlarına karşı madde bağımlılarının davranışlarını değiştirmeleri için daha ciddi yaptırımların yapılacağı belirtilmiştir. Bu yaptırımlar suçun niteliği ve ağırlığıyla orantılı olmak kaydıyla sokağa çıkma yasağı, ehliyete ve pasaporta el koyulması türündeki cezaları içermektedir. Ayrıca uyuşturucu ticareti yaptığı tespit edilen kişilerin kanunun ön gördüğü en üst sınırdan mali para cezasına çarptırılacağı planlanmıştır. Yine Beyaz Kitapta hangi suçların “tetikleyici suçlar” kapsamında değerlendirileceği ve polisin hangi uyuşturucu türleri için testler yapabileceğini de içeren düzenlemelere yer verileceği belirtilmiştir (From harm to hope, 2021: 49). Çocuklar ve gençler arasında uyuşturucu kullanımını uzun vadede sürdürülebilir olarak azaltmak amacıyla tüm ulusu kapsayan politikaların geliştirilmesi hedeflenmiştir (**C.3**). Bu kapsamda ülkedeki tüm devlet okullarında zorunlu olarak uyuşturucu madde kullanımının birey üzerindeki duygusal, fiziksel ve psikolojik etkilerini ele alan niceliksel ve niteliksel eğitimlerin verilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra duygusal olarak kırılğan olan ve dezavantajlı gruptaki öğrencilerin belirlenerek bu öğrencilere yönelik özel eğitimlerin verilmesiyle uyuşturucu kullanım riskinin önüne geçilmesi istenmiştir. Ayrıca sadece çocuklar ve gençlere yönelik değil aynı zamanda aileleri de odağa alınmıştır. Ülkedeki belediyelerin yarısında çocukların ve gençlerin hem psikolojik ve mental sağlıklarının tedavisi için hem de ebeveynlerinin uyuşturucu madde kullanımını konusunda bilinçlendirilmesi için 330 milyon sterlinlik “*Start for life*” (Hayata Başlamak) projesinin

uygulamaya konulması hedeflenmiştir (From harm to hope, 2021: 50-51). Böylelikle uyuşturucuyla mücadelede erken müdahale yaklaşımı benimsenmiştir. Çocukların, gençlerin ve ailelerinin sağlıkları korunarak suç işleme risklerinin önüne geçilmesine çalışılmıştır.

4.4. Paydaşlarla Ortaklık ve Hesap Verebilirlik

Birleşik Krallık'ta uyuşturucu madde kullanımıyla mücadele yalnızca merkezi yönetim özelinde değil yerel yönetimler ve madde bağımlılığıyla mücadele eden farklı paydaşların da sürece eklenerek ulusal stratejinin temeli oluşturulmuştur (D). Buradaki nihai amaç uzun vadede uyuşturucu kullanımını azaltmak için sert ve etkili yaptırımların yanı sıra kapsamlı tedavi ve iyileştirme ilkelerini uygulamaya koyabilecek çok kurumlu ortaklıkların kurulmasıdır. Bu kapsamda üç temel strateji ortaya konmuştur. Birincisi, ihtiyaca uygun yatırım alanlarının belirlenmesidir (D.1). Burada uyuşturucu kullanımının, madde kullanımına bağlı ölümlerin ve suç oranlarının yüksek olduğu bölgeler saptanarak buralara tedavi, istihdam, barınacak ev ihtiyaçlarının karşılanması ve cezaevlerinde kalan madde bağımlıların rehabilitasyonu için ek finansman kaynaklarının aktarılacağı belirtilmiştir (From harm to hope, 2021: 55). Öte yandan yerelde uyuşturucuyla mücadelede uygun kaynakların aktarılması ve öncelikli alanların doğru belirlenebilmesi için üst düzey liderlerin ön ayak olması beklenmektedir. Ayrıca polis, doktor, öğretmen, sosyal hizmet uzmanı, gençlik üzerine çalışanlar ve üniversiteler gibi diğer paydaşların da desteği gerekmektedir (D.2). Bunun için ülkede yerel bölgelerdeki tüm kuruluşların ve kilit aktörlerin bir araya getirilerek merkezi yönetim için tek bir temas noktası sağlanmaya çalışılmıştır. Bu ortaklık sayesinde madde bağımlılığıyla mücadelede proaktif yaklaşımlar sergilenebilecek ve nerelerde iyileştirmelerin yapılabileceği konusunda yönetişimci bir anlayışla hareket edilebilecektir. Madde bağımlılığıyla mücadele stratejik ortaklıkların kurulabilmesi için ise seçilmiş ve atanmış yerel yönetim temsilcilerinin yanı sıra eğitim temsilcilerinin, güvenlik güçlerinin, gönüllü kuruluşların ve hatta madde bağımlısı olanlar adına birer temsilcinin seçilerek herkesin görüşleri alınmaya çalışılarak bağımlılık konusunda tüm sosyal kesimlerin bilgilendirilmesi ve korunması hedeflenmiştir (From harm to hope, 2021: 56). Bağımlılıkla mücadelede bu tür kapsayıcı girişimlerde bulunulmasıyla hesap verebilirliği yüksek bir yönetim anlayışı sergilenmeye çalışılmıştır (D.3). Bu kapsamda madde bağımlılığıyla ilgili veri kalitesinin iyileştirilmesi ve yeni veri toplama yöntemlerinin geliştirilmesi; madde kullanımının engellenmesi için yeni önlemlerin geliştirilmesi ve toplumun madde bağımlılığı konusunda tutumunu ve algısını ölçecek yeni anket modellerin geliştirilerek tüm bu faaliyetlerin sonuçlarının kamuoyuyla paylaşılmasıyla önlemlerin çeşitlendirilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen tüm verilerin yıllık raporlar halinde yayımlanarak madde bağımlılığıyla mücadelede eksik olan politikalar veya mücadele yöntemlerinden hangisinin yetersiz olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Verilerin derlenerek tek bir çatı altında toplanabilmesi, dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin iyileştirilmesi ve bulguların geliştirilebilmesi için “*Better Outcomes through Linked Data*” (BOLD) programının devreye koyularak Uyuşturucu Maddeyle Mücadele Bakanlığı'na veri akışlarının etkin şekilde sunulabileceği ifade edilmiştir (From harm to hope, 2021: 58).

5. Tartışma

“From Harm to Hope” stratejisinin başta tedarik zincirine yönelik operasyonlarda güçlü başlangıç performansların olduğunu belirtmek mümkündür. Örneğin tedavi alanında önemli miktarda bütçe ve insan kaynağı yatırımları dikkat çekmektedir. Maddeye olan talebin azaltılmasında ise sistematik veri eksikliğinin ve açık hedef tanımlarının eksik olması bu strateji belgesindeki bazı kamu politikalarının etkisiz kalmasına yol açabilecektir. Bu kapsamda from harm to hope strateji belgesinin etkinliğine dair çıkarımlarda bulunabilmek, güçlü ve zayıf yönlerini gösterebilmek için aşağıdaki tablo kullanılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. From Harm to Hope Strateji Belgesinin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Kategori	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Tedarik	Hızlı müdahaleler, tutuklama sayısındaki artışlar ve kokain baskısı başarıları	Gözlemlenebilir veriler, bilimsel temeller eksikliği
Tedavi ve Rehabilitasyon	Büyük bütçeli destek, bu alanda hizmet veren işgücünde artış ve konsolide yapı	İlaç tedarik sorunları, finansal etkilerin uzun vadeli etkilerinin belirsizliği
Talep Azaltma	Bireysel önlemler	Gelişmekte olan pilot projelerin somut ölçüt eksikliği
Kurumsal İşbirlikleri	Bakanlıklar arası sinerji, yerel yapılanma	Performans hedeflerin net olmaması ve sürdürülebilir izleme kriterlerinin yer almaması

Birleşik Krallık'ta uyuşturucu madde tedarikinin kırılabilmesi için il ve ilçe sınırlarında yoğun güvenlik önlemleri alınmıştır. Böylelikle farklı türdeki maddeler yakalanmış olup bunlar içerisinde en fazla olan ise kokain olmuştur. Kokain yakalamadaki aşarı önceki yıllara kıyasla yaklaşık olarak %66 artarak 19 tona yükselmiştir. Hapishanelerde yeni izinsiz madde tespiti ekipmanları ve drone sistemleri (50 öncelikli tesis) devreye sokulmuştur. 2019-2023 döneminde uyuşturucu madde tedariki kapsamında tespit edilen toplamda 4.300'den fazla hat kapatılmış; 14.200 tutuklama olmuş ve 6.300'den fazla kişi ise koruma talebiyle emniyete müracaat ederek etkileyici sonuçlar elde edilmiştir (www.gov.uk., 2024). İş ve ilçe sınırlarında artan polis kontrolleriyle birlikte strateji belgesi öncesi belirlenen orta ve büyük ölçekli 8.800 müdahalenin 2.974'ü gerçekleştirilerek organize suç gruplarına müdahalede %34'lük başarı elde edilmiştir. Ancak bu müdahalelerin yüksek olmasının ülke sınırları içerisinde daha fazla kara para aklama girişiminde bulunulabileceği, bunun da gözlemlenebilir somut verilere erişilememesine yol açabileceği ve aynı zamanda şiddet olaylarını körükleyebileceği gerekçesiyle de bazı kesimlerce eleştirilmektedir (Bacon ve Spicer, 2022: 2-3).

Tedavi ve rehabilitasyon sistemindeki finansal ve kurumsal yapının güçlendirilebilmesi için 2022-2025 yılları arasında toplamda 903 milyon pound ek fon aktarılmıştır. Bu fonun 768 milyon poundu bağımlı kişilerin tedavisi ve topluma uyum sağlamaları için ayrılmıştır (National Audit Service, 2023: 4). Bu alana hizmet verecek olan işgücündeki niteliğin ve standartların artırılması için hizmet içi eğitimlerle desteklenen 1.670'den fazla yeni personel temini yapılmıştır. Ulusal çapta "workforce census" başlatılarak bağımlılıkla mücadelede stratejik işgücü planları hazırlanmaya başlanmıştır (National Audit Service, 2023: 48). Fakat bu alanda ilaçların tedarikinde sorunların olup olmayacağı ve madde bağımlısı kişilerin tedavileri için yapılacak olan masrafların merkezi yönetim ve yerel yönetimler üzerindeki maliyetlerinin uzun vadede öngörülememesi bu alanda atılacak olan politika adımlarını riske sokmaktadır. Özellikle 2025 sonrası dönemde fon belirsizliğinden dolayı yerelde planlama ve işe alımı zora sokarak 2022-2023'teki strateji bütçesinin %14'ünün harcanamamasıyla sonuçlanmıştır (UK Parliament, 2024). Talep azaltma açısından bu strateji belgesi kapsamında 2022-2025 yılları arasında toplam 30 milyon pound kaynak ayrılmıştır. Ayrıca madde kullanıcı bireye tutuklama anında (*drug testing on arrest*) testlerin yapılmasını öngören yeni bireysel müdahale protokolleri hayata geçirilmiştir. Uyarıcı maddelere olan talebin azaltılması için pilot denetimlerin yapılmaya başlanacağı ve bunların etki analizlerinin 2025 senesine kadar tamamlanması hedeflenmiştir (www.gov.uk., 2024).

Birleşik Krallık'ta uyuşturucu politikalarından, sınır güvenliğinden ve organize suçla mücadelede, ayrıca İngiltere ve Galler'de polislik ve suç oranlarının azaltılmasından İçişleri Bakanlığı (*Home Office*) sorumludur. Sağlık ve Sosyal Bakım Bakanlığı (DHSC) ise madde bağımlılığı tedavisi ve iyileşme hizmetlerinin denetiminden sorumludur. DHSC, sonuçların iyileştirilmesi açısından öncelikli ihtiyaca sahip olan 19 yerel yönetim bölgesi ile hedefe yönelik çalışmalar yürütmüş ve bu bölgeler için özel performans iyileştirme planları geliştirmiştir. Örneğin, cezaevi ve toplum tedavisi arasındaki bakım sürekliliği konusunda en düşük performans gösteren bölge olan Londra, bu kapsamda hazırlanan doğrudan kente odaklı bir eylem planı ile desteklenmiştir (Eleventh Report of Session, 2024: 30). İngiliz hükümeti 2021 yılında from harm to hope stratejisinin uygulanmasını koordine etmek ve denetlemek amacıyla bakanlıklar arası bir yapı olan Uyuşturucuyla Mücadele Ortak Birimi'ni (*Joint Combating Drugs Unit-JCDU*) kurmuştur. İçişleri Bakanlığı ve DHSC'nin yanı sıra, Adalet Bakanlığı (MoJ), Çalışma ve Emeklilik Bakanlığı (DWP), Kalkınma, Konut ve Yerel Yönetimler Bakanlığı (DLUHC) ve Eğitim Bakanlığı (DfE) sürece dahil olan diğer bakanlıklardır. Yerel

yönetimler ise yerel düzeyde uyuşturucu ve alkol tedavi hizmetlerinin planlanması ve satın alınmasından (hizmet alımı) sorumlu tutulmuştur (UK Parliament, 2024). Ayrıca 106 yeni kurumla da uyuşturucuya mücadele ortaklığı kurularak yerel düzeyde iş birliği, insan kaynağı sayısı ve hesap verebilirliğin artırılması hedeflenmiştir. Ancak bu alanda atılacak olan adımların izlenememesi ve performans göstergelerinin net bir şekilde ortaya konulamaması nedeniyle kurumsal ortaklıkların bağımlılıkla mücadele etmede köklü bir değişikliğe yol açmadığı belirtilmiştir. Öte yandan JCDU ve ilgili bakanlıklar, mevcut yaklaşımın uzun vadeli hedeflere ulaşmak için nasıl değişmesi gerektiğini de henüz netleştirememiştir (The Committee of Public Accounts, 2024: 5). From harm to hope strateji belgesi kamu sağlığına dayalı yaklaşımı benimseyerek modern uyuşturucu politikaları açısından bir örnek sunmaktadır. Ancak cezalandırıcı dili, sosyal eşitsizliklere sınırlı ilgisi ve izleme sistemlerinin yetersizliği nedeniyle eleştiriye açık kalmaktadır. Literatürde sıkça vurgulanan yapısal eşitsizliklerin giderilmesi, damgalamanın azaltılması ve kullanıcıları güçlendiren politikaların önceliklendirilmesi bu stratejinin daha kapsayıcı ve etkili bir hale gelmesine katkı sunabilecektir.

6. Sonuç

Uyuşturucu madde bağımlılığı tüm ülkeleri etkileyen küresel çapta karmaşık ve çok boyutlu bir sorundur. Uyuşturucu ticaretiyle doğrudan bağlantılı olan bağımlılık, uluslararası düzeyde hızla yayılan ve giderek derinleşen bir problem olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda sorunun etkili bir biçimde ele alınabilmesi ulusal sınırların ötesinde çok aktörlü iş birliğini ve koordinasyonu gerektirmektedir. Uluslararası örgütler, devletler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki stratejik ortaklıklar sorunun önlenmesi ve kontrol altına alınması adına kritik öneme sahiptir. Ayrıca, bu durum devletlerin sosyal politika alanındaki stratejilerinin şekillenmesinde merkezi bir rol oynamakta, uyuşturucu bağımlılığına karşı geliştirilen müdahaleler sağlık, güvenlik, adalet ve sosyal refah politikalarının entegre bir biçimde tasarlanmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla, sürdürülebilir ve kapsamlı çözümler, çok boyutlu politikalar, kaynak tahsisi ve uluslararası iş birliği mekanizmalarının etkin işletilmesi ile mümkün olabilecektir.

Birleşik Krallık Hükümeti tarafından Aralık 2021 tarihinde yayımlanan “*From Harm to Hope: A 10-Year Drugs Plan to Cut Crime and Save Lives*” başlıklı strateji belgesi ülkedeki uyuşturucu kullanımına bağlı artan ölüm oranları ve toplumsal zararların azaltılması amacıyla kapsamlı bir politika çerçevesi sunmaktadır. Belge, özellikle Dame Carol Black (2021) tarafından hazırlanan bağımsız inceleme raporunda yer verilen bulgular ve öneriler doğrultusunda şekillendirilmiş olup İngiliz hükümetinin uyuşturucu maddeyle mücadelede kurumsal kapasiteyi güçlendirme, sistematik bir dönüşüm sağlama ve madde bağımlılığıyla mücadelede kamu yönetiminin dirençli hale getirilmesi yönündeki iradesini yansıtmaktadır.

Strateji dört temel politika önceliği üzerine inşa edilmiştir: Uyuşturucu madde arz zincirlerinin kırılması, kapsamlı ve sürdürülebilir bir tedavi ile rehabilitasyon sisteminin kurulması, madde kullanımına olan talebin uzun vadede azaltılması ve bağımlılıkla mücadelede iş birliklerinin kurulmasıdır. Bu kapsamda 2022–2025 dönemi için toplamda yaklaşık 900 milyon poundluk yeni bir bütçe tahsis edilmiştir. Bu bütçenin büyük kısmı tedavi ve iyileştirme hizmetlerine ayrılmış; arz kontrolü ve önleme faaliyetleri de önemli ölçüde desteklenmiştir. Ayrıca, bakanlıklar arası koordinasyonu sağlamak amacıyla “*Joint Combating Drugs Unit (JCDU)*” adlı yeni bir birim ihdas edilmiştir.

Stratejide öne çıkan politika araçları dört başlıkta toplanmaktadır. Birincisi, arzla mücadele kapsamında sınır güvenliğinden sokak düzeyindeki perakende dağıtıma kadar geniş bir yelpazede suç zincirleri hedef alınmakta; özellikle “*county lines*” ve “*cuckooing*” gibi yeni suç tipolojilerine odaklanılmaktadır. İkinci olarak, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin yaygınlaştırılması hedeflenmekte; gençler, suç geçmişi olan bireyler ve risk altındaki gruplar için erişilebilir ve bütüncül hizmet sunumunun önemi vurgulanmaktadır. Üçüncü olarak, talep azaltma çabaları kapsamında farkındalık kampanyaları ve bireysel davranışları caydırmaya yönelik müdahaleler öne çıkarılmaktadır. Ancak bu başlık gerek kaynak tahsisi bakımından gerekse politika derinliği açısından sınırlı kalmıştır. Dördüncü olarak, bağımlılıkla mücadelede yönetim temelli bir yaklaşımın benimsenebilmesi adına, bu alanda faaliyet gösteren çok sayıda kurum ve paydaşla iş birliği ve eşgüdüm içerisinde çalışılmasına özen gösterilmektedir. Ne var ki, tıpkı talep azaltımına yönelik müdahale alanında olduğu gibi bu başlık altında da elde edilen çıktılar sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri, bağımlılıkla mücadele eden aktörler ağının kurumsal olarak yeterince gelişmemiş olması ve bu nedenle söz konusu ağın mücadeleye etkin ve verimli bir katkı sunup sunmadığına ilişkin belirsizliklerin devam etmesidir.

Söz konusu strateji belgesi kamu politikası disiplini açısından değerlendirildiğinde birtakım güçlü ve zayıf yönler içermektedir. Güçlü yönleri arasında politika alanları arası koordinasyonun artırılması, çok sektörlü bir yaklaşımla meseleye yaklaşılması ve ciddi düzeyde kamu finansmanı tahsisi sayılabilir. Bununla birlikte talep azaltma politikalarının yetersizliği, cezalandırıcı yaklaşımların hâlâ belirleyici olması ve halk sağlığı perspektifinin yeterince kurumsallaşmamış olması eleştiri konusudur. *National Audit Office* (Ulusal Denetim Ofisi) (NAO) (2022) tarafından hazırlanan değerlendirme raporlarında yerel uygulamaların izlenebilirliği, veri temelli karar alma mekanizmalarının sınırlılığı ve stratejinin 2025 sonrası dönemi için finansal sürdürülebilirlik planlarının net olmaması gibi yapısal eksikliklere dikkat çekilmiştir.

Uluslararası bağlamda değerlendirildiğinde strateji belgesi Birleşmiş Milletler ve Five Eyes gibi uluslararası iş birliği ağlarına entegre olma yönünde bir eğilim göstermekte ancak insan hakları temelli ve sağlık odaklı yaklaşımlar konusunda görece zayıf kalmaktadır. Bu durum cezai yaptırımların ön planda olduğu stratejilerin uzun vadeli toplumsal etkilerine ilişkin eleştirilerin artmasına yol açmaktadır. Ezcümle, “From Harm to Hope” strateji belgesi Birleşik Krallık’ın uyusturucu maddeyle mücadele alanındaki politika kapasitesini güçlendirmeye yönelik kapsamlı bir iradeyi yansıtmaktadır. Ancak söz konusu politika dokümanının başarısı uygulama süreçlerinde ortaya çıkabilecek eşitsizliklerin giderilmesi, yerel hizmet sağlayıcılarının kapasitesinin artırılması ve cezai yaptırımlar yerine halk sağlığı odaklı önleyici yaklaşımların daha fazla benimsenmesi gibi konulardaki gelişmelere bağlı olacaktır.

Öte yandan madde bağımlılığıyla sosyo-ekonomik olarak mücadele edilebilmesi için başta mali kaynak aktarımları olmak üzere bireylerin topluma yeniden entegre olabilmeleri için gerek hastanede tedavi öncesi ve sonrası gerek cezaevi mahkûmiyeti sonrası süreçlerde destek olunmaya çalışılarak teknolojik yeniliklerden de istifade edilmiştir. Elbette tüm bu girişimlerin yalnızca merkezi yönetim eliyle kapsamlı olarak icra edilebilmesi zor olabileceğinden dolayı bağımlılıkla mücadele politikalarına yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri de dahil edilmelidir. Böylelikle bağımlılıkla mücadelede sürdürülebilir, şeffaf ve sürekli iyileşmeyi ve gelişmeyi hedefleyen bir yaklaşım ortaya konulmaya çalışılmıştır. Madde bağımlılığıyla mücadelede 10 yıllık bir yolculuğun başlangıcı olan bu strateji planında hükümetin çevresindeki değişim ve dönüşümlere karşı hassas olduğu, madde kullanımının nedenlerini ve sonuçlarını sürekli olarak derinlemesine araştırılmaya çalışıldığı ve yeni paydaşların sürece eklenmesiyle kapsamlı bir mücadele politikası izlendiğini söylemek mümkündür.

İçerisinde bulunulan dönem itibarıyla madde bağımlılığıyla mücadeleye ilişkin bu belgenin İngiliz hükümetinin son planı olduğunu söylemek yanlıştır. Çünkü Birleşik Krallık hükümeti tarafından 2023 senesinde de 2023-2033 yılları arasını kapsayan 10 yıllık madde bağımlılığıyla mücadele strateji planı hazırlanmıştır (From harm to hope, 2023). Çalışma kapsamında güncel raporun ele alınmamasının sebebi iki gerekçeye dayandırılmıştır. İlki, bu çalışmadan sonra bağımlılık politikaları konusuna ilgi duyan araştırmacılar tarafından güncel rapor ele alınarak bu çalışmadan elde edilen bulguların eleştirilmesine olanak tanınabilmesidir. İkincisi ise ülkenin güncel strateji planında yer alan stratejik amaç, hedef ve önlemlerindeki değişimlerin saptanarak farklı çalışmalarla mukayese edilebilmesi için diğer çalışmalara pay bırakılmak istenmesidir. Bu çalışmadan sonra araştırma yapacak olanlara madde bağımlılığıyla mücadelede farklı ülkelerin strateji ve politikalarını irdeleyerek Türkiye’deki madde bağımlılığıyla mücadeledeki mevcut stratejiler üzerine yeni politika transferlerinin yapılmasına katkı sunulabilmesi önerilmektedir. Nitekim bu sorunlu ve hastalıklı olguyla mücadelede farklı yaklaşımların ve ülke deneyimlerin ihmal edilmesinin madde bağımlılığıyla ulusal mücadeleleri daha çok zorlaştıracağı öngörülmektedir.

Kaynaklar

- Akdoğan, A. A. (2011). Türkiye’de kamu politikası disiplininin tarihsel izleri. Filiz Kartal (Ed.), *Türkiye’de kamu yönetimi ve kamu politikaları içinde* (75-98. ss.). Ankara: TODAİE Yayınları.
- Akgemci, T. (2008). *Stratejik yönetim*. (İkinci Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akgül, A., ve Kaptı, A. (2010). Türkiye’nin uyuşturucu ile mücadele politikası: Politika süreç analizi. A. Sözer, O. Ö. Demir ve S. Özeren (Dü.), *Yerelden Küresele Sınırşan Suçlar* (75-99. ss.). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Akkuş, D. (2018). Bağımlılıkla mücadelede eğitim politikaları. Hamza Ateş ve Ahmet Koçak (Ed.), *Bir kamu politikası olarak bağımlılıkla mücadele*. (261-272. ss.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Arı, A.S. (2018). Bağımlılıkla mücadelede sivil toplum kuruluşlarının rolü, dünyadan ve Türkiye’den örnekler. Hamza Ateş ve Ahmet Koçak (Ed.). *Bir kamu politikası olarak bağımlılıkla mücadele*. (245-260. ss.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Arslan, D.T., ve Akbulut, Y. (2017). Sağlık Bakanlığının uyuşturucuya yönelik politikalarının analizi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*. 4, 151-180.
- Ateş, H., ve Banazılı, A.M. (2020). Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele: Narkotik suçlarla mücadele daire başkanlığı raporları üzerinden bir inceleme. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 63-80.
- Ateş, K., ve Tuncay, T. (2020). Madde bağımlılığı merkezine başvuranların aile ve sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi bursa GAGEM örneği. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*. 16, 62-81.
- Avrupa Uyuşturucu Raporu (2015). https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Arsiv/TUBIM/Documents/Avrupa%20Uyu%C5%9Fturucu%20Raporu_2015_TR.pdf (Erişim Tarihi: 09.09.2024).
- Avrupa Uyuşturucu Raporu (2017). file:///C:/Users/Hp/Downloads/TDAT17001TRN.pdf (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- Bacon, M., ve Spicer, J. (2022). 'Breaking supply chains'. A commentary on the new UK Drug Strategy. *International Journal of Drug Policy*, 109. 1-11.
- Bergeron, H. ve Kopp, P. (2022). Policy paradigms, ideas, and interests: The case of the French public health policy towards drug abuse. *ANNALS*, 582(1), 37-48.
- Birleşmiş Milletler Dünya Uyuşturucu Madde Raporu (2019). <https://wdr.unodc.org/wdr2019/> (Erişim Tarihi: 13.09.2024).
- Black, D.C. (2021). *Review of drugs part two: prevention, treatment and recovery: Annexes*. UK Government.
- Bowden-Jones, H., vd., (2022). Gambling Disorder in the United Kingdom: key research priorities and the urgent need for independent research funding. *Lancet Psychiatry*. 9(4), 321-329.
- Bryson, J.M., Edwards, L.H., ve Van-Slyke, D.M. (2018). Getting strategic about strategic planning research. *Public Management Review*, 20(3), 317-339.
- Cılga, İ. (2009). Madde ve madde kullanımı ile mücadelede ulusal politika ve strateji önerileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 20, 7-22.
- Creswell, W.J. (2017). *Eğitim araştırmaları*. Halil Ekşi (Çev. Ed.). İstanbul: EDAM.
- Çakır, G. (2021). Türkiye’de uyuşturucu maddelere yönelik geliştirilen politikalar (1920-1950). *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*. 5, 105-137.
- Çetinöz, E. (2019). *Türkiye’de ve Dünyada uyuşturucu ile mücadele*. Polis Akademisi Yayınları: Ankara.
- Çevik, M. (2022). Bir sosyal problem olarak uyuşturucu bağımlılığı. *Sosyolojik Düşün*. 7(2), 185-203.
- Çifci, E.G., ve Uluocak, G.P. (2010). Almanya’da madde bağımlısı çocuk ve gençlere yönelik bir rehabilitasyon modeli: Parceval. *Kriz Dergisi*. 18(2), 11-18.
- Çoban, M. (2016). Uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadelede manevi danışmanlık ve rehberlik uygulamalarının yeri ve önemi: İstanbul örneği. Ali Ayten, Mustafa Koç ve Nuri Tınaz (Ed.). *Manevi danışmanlık ve rehberlik cilt-II* (127-141. ss.). İstanbul: DEM Yayınları.
- Çöpoğlu, M. (2014). Sosyal belediyeçilik ve sorunları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(2), 223-247.
- Dağlı, Z. (2019). Bağımlılıkla mücadele politikasında din görevlilerinin rolü üzerine bir değerlendirme: Düzce örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 24(2), 285-297.
- Dağlı, Z. (2020). Bağımlılığa mücadele politikasına ilişkin muhtarların algıları ve rolleri üzerine bir değerlendirme: Düzce örneği. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*. 9(1), 65-82.
- Degenhart, L., Grebely, J., Stone, J., vd., (2019). Global patterns of opioid use and dependence: Harms to populations, interventions, and future action. *Lancet*. 394(10208), 1560-1579.
- DiClemente, C.C. (2006). *Addiction and change: How addiction develop and addicted people recover*. London: The Guilford Press.
- Draft Online Safety Bill (2021).

- https://assets.publishing.service.gov.uk/media/609a6f8b8fa8f56a3f720b63/Draft_Online_Safety_Bill_Bookmarked.pdf (Erisim Tarihi: 12.09.2024).
- Durmuş, M. (2018). Ulusal düzeyde bagimlilikle mucadele politikalari ve iyi uygulama örnekleri. Hamza Ateş ve Ahmet Koçak (Ed.), *Bir kamu politikasi olarak bagimlilikle mucadele*. (83-112. ss.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dye, T.R. (1992). *Understanding public policy*. New Jersey: Prentice Hall.
- Economic Crime Plan (2019). <https://www.gov.uk/government/publications/economic-crime-plan-2019-to-2022/economic-crime-plan-2019-to-2022-accessible-version> (Erisim Tarihi: 13.09.2024).
- Eggs, E., Hine, L., Higginson, A., ve Mazerolle, L. (2020). The impact of arrest and seizure on drug crime and harms: A systematic review. *Trends & Issues*. 602 (September), 1-16.
- Eleventh Report of Session (2024). <https://committees.parliament.uk/publications/44129/documents/218772/default/> (Erisim Tarihi: 10.06.2025)
- EMCDDA (2010). Türkiye Ulusal Temas Noktası (TUBİM). <https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Arsiv/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSTURUCU%20RAPORU%202010.pdf> (Erisim Tarihi: 21.10.2024).
- Evcin, U. (2015). *Önleme stratejileri perspektifinden madde kullanımı ve okul temelli örnek bir uygulama: Yaşam becerileri eğitim programı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- From harm to hope (2021). https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1079147/From_harm_to_hope_PDF.pdf (Erisim Tarihi: 10.07.2024).
- From harm to hope (2023). https://assets.publishing.service.gov.uk/media/65dc7655529bfa0011e95508/E02949325_15.109_HO_Harm_to_Hope_AR_2022-23_Web+Accessible_v02.pdf (Erisim Tarihi: 23.09.2024).
- Germany Drug Policy Report (2018). Germany 2018 Report of the National REITOX Focal Point to the EMCDDA (2017/2018). European monitoring centre for drugs and drug addiction. DBDD.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., ve Taşğın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Seçkin Yayıncılık.
- Güngör, D., Öntan, Y., ve Artantaş, G. (2021). Madde bagimlilikligiyla mucadelede cesitli yaklasimlar. Devrim Güngör (Ed.), *Uyusturucu kullanma suçunu isleyenlerin kriminolojik profili*. (155-180. ss.). Ankara: İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı.
- Holland, A., Stevens, A., Harris, M., vd., (2022). Analysis of the UK Government's 10-Year Drugs Strategy- a resource for practitioners and policymakers. *Journal of Public Health*. 45(2), 215-224.
- Işık, A. (2018). Türkiye'de madde bagimlilikligiyla mucadelede bir sosyal politika uygulaması olarak okul sosyal hizmetinin önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 29(1), 208-227.
- Işık, M., ve Erdal, H. (2015). Türkiye'nin madde kullanımı ve bagimlilikligi ile mucadele politikasının degerlendirilmesi ve yeni bir model önerisi. *Turkish Studies*. 10(2), 461-482.
- Janes, J. (2025). Welfare first: Transforming harm reduction at UK festivals. *Harm Reduction Journal*. 22(41), doi.org/10.1186/s12954-025-01184-1
- Karataşoğlu, S. (2013). Sosyal politika boyutuyla madde bagimlilikligi. *Türk İdare Dergisi*, 476, 321- 352.
- Kırılmaz, H., ve Dağlı, Z. (2018). Bagimlilik ve bagimlilikle mucadele konusunda akademik calismalar üzerine bir inceleme. Hamza Ateş ve Ahmet Koçak (Ed.), *Bir kamu politikasi olarak bagimlilikle mucadele*. (7-24. ss.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kilmer, B., Caulkins, J.P., Pacula, R.L., ve Reuter, P.H. (2012). The U.S. drug policy landscape: Insights and opportunities for Improving the view. *Rand Health Quarterly*. 2(3), 2.
- Klein, M & Dixon, J. (2020). Problematising 'Recovery' in drug policy within Great Britain: A comparative policy analysis between England, Wales and Scotland. *Journal of Drug Policy Analysis*, 13(1), <https://doi.org/10.1515/jdpa-2020-0001>
- Kontopantelis, E., Buchan, I., Webb, R.T. vd., (2018). Disparities in mortality among 25-44-year-olds in England: a longitudinal, population-based study. *Lancet*. 3(12), 567-75.
- Köknel, Ö. (1998). *Bagimlilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kutlu, Ö., Örselli, E., ve Babahanoğlu, V. (2017). Türkiye'de gençlerin uyusturucu ile mucadele politikaları hakkında düşünceleri. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 125-149.
- Lewer, D., Brothers, T.D., Van Hest, N. vd. (2022) Causes of death among people who used illicit opioids in England, 2001-18: a matched cohort study. *Public Health*, 7(2), 126-35.
- Lewer, D., King, E., Bramley, G., vd., (2020). The ACE Index: mapping childhood adversity in England. *Journal of Public Health*, 42(4), 487-95.

- Marmot, M., Allen, J., Boyce, T., Goldblatt, P., Morrison, J. (2020). Health Equity in England: The Marmot Review 10 Years On. 2020. <https://www.instituteofhealthequity.org/resources-reports/marmot-review-10-years-on/the-marmot-review-10-years-on-full-report.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2024).
- McConnell, A. ve Hart, P. (2019). Inaction and public policy: Understanding why policymakers ‘do nothing’. *Policy Sciences*. 52, 645-661.
- McDonald, S.A., McAuley, A., Hickman, M. vd., (2021). Increasing drug-related mortality rates over the last decade in Scotland are not just due to an ageing cohort: A retrospective longitudinal cohort study. *Foreign Policy*. 96(October), 1-7.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Murphy, P. (1997). Coordinating drug policy at the state and federal levels. *RAND*, https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB6005.html (16.06.2025).
- National Audit Office. (2022). Progress in implementing the government’s 10-year drug strategy. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/629078bad3bf7f036fc492d1/From_harm_to_hope_PDF.pdf (Erişim Tarihi: 09.06.2025).
- National Audit Service (2023). Reducing the harm from illegal drugs. <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2023/10/reducing-the-harm-from-illegal-drugs.pdf> (12.06.2025).
- Office of National Statistics (2021). Homicide in England and Wales: Year ending March 2020. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/homicideinenglandandwales/yearendingmarch2020#drug-and-alcohol-related-homicides> (Erişim Tarihi: 20.09.2024).
- ons.gov.uk. (2023). Drug misuse in England and Wales: year ending March 2023. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/drugmisuseinenglandandwales/yearendingmarch2023#main-points> (Erişim Tarihi: 10.06.2024).
- Pearce, J.A., ve Robinson, R.B. (2015). *Stratejik yönetim: Geliştirme, uygulama ve kontrol*. Mehmet Barca (Çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Pentz, M.A., Mares, D., Schinke, S., ve Rohrbach, L.A. (2004). Political Science, Public Policy, and Drug Use Prevention. *Substance Use & Misuse*, 39(10-12), 1821-1865.
- Psychoactive Substances Act (2016). <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/2/contents> (Erişim Tarihi: 31.01.2025).
- Rosinsky, N. (1981). Drug abuse: The Eastern Bloc and China. Gabriel G. Nahas and Henry Clay Frick (Ed.), *Drug abuse in the modern world* (251-254. ss). USA: Pergamon Press.
- Sak, R., Sak, İ.T.Ş., Şendil, Ç.Ö., ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*. 4(1), 227-250.
- Sevin, Ç., ve Erbay, E. (2008). Madde bağımlılarının tedavi sonrası sosyal yaşama uyumları ve sosyal hizmet uygulamaları. *Bağımlılık Dergisi*, 9(1), 1-11.
- Sezgin, D., ve Akçakaya, İ.B. (2019). Expectations of Youth and Parents from Drug Addiction Awareness Efforts in Turkey. *Bağımlılık Dergisi*. 20(3), 143-153.
- Sezik, M. (2017). Büyükşehirlerin sosyal belediyeçilik yaklaşımlarına bir örnek olarak madde bağımlılığı ile mücadele çalışmaları. *BEU Akademik İzdüşüm Dergisi*. 2(1), 51-63.
- Smith, R.A. (1979). Decision making and non-decision making in cities: Some implications for community structural research. *American Sociological Review*. 44(1), 147-161.
- Sözer, S. (2020). *Uyuşturucu maddeler ve problemleri*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Stevens N, MartinFernandez J, Moriceau S, vd., (2022). Realist evaluation of three programmes aimed at reducing harm and risks associated with alcohol consumption in the Nouvelle Aquitaine region of France: the ECIAE study protocol. *BMJ Open*. 12(10), 1-11. doi:10.1136/bmjopen-2021-057928
- Stevens, A. (2013). *Applying harm reduction principles to the policing of retail drug markets*. Kent University: International Drug Policy Consortium.
- Sürücü, O. (2023). Sosyal politika boyutu ile madde bağımlılığı sorunu. Esra Çetinöz ve Merve Ayşe Akbulut (Der.), *Uyuşturucuyla mücadele*. (7-50. ss.). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Tezer, A. (2023). Politika transferi literatürü çerçevesinde Türkiye’nin uyuşturucuyla mücadele politikası. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*. 4(3), 397-430.
- The Committee of Public Accounts (2024). Reducing the harm from illegal drugs. Eleventh Report of Session 2023-24. <https://committees.parliament.uk/publications/43217/documents/217616/default/> (15.02.2025).
- Tomlin J, Meise E, Wegner J and Völm B (2024) Mandatory substance use treatment for justice-involved persons in Germany: a systematic review of reoffending, treatment and the recurrence of substance use outcomes. *Front. Psychiatry* 14, doi: 10.3389/fpsy.2023.1217561
- Torres-Leguizamon, M., Favaro, J., Coello, D., vd., (2023). Remote harm reduction services are key solutions to reduce the impact of COVID-19-like crises on people who use drugs: evidence from two independent

- structures in France and in the USA. *Harm Reduction Journal*. 20(1), 1-9.
- Tosun, B., Şahin, S., ve Aslan, G. (2021). Uyuşturucu kaçakçılığının Türkiye ekonomisi üzerine etkileri ve Türkiye'nin mücadele yöntemlerinin değerlendirilmesi. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*. 9(25), 103-129.
- Tümay, M. (2018). Uyuşturucu bağımlılığı ile mücadelenin hukuki boyutu. Hamza Ateş ve Ahmet Koçak (Ed.), *Bir kamu politikası olarak bağımlılıkla mücadele*. (75-184. ss.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Türkiye Uyuşturucu Raporu (2024). https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Duyurular/2024/Eylul/2024_uyus_rapor.pdf(16.06.2025).
- UK Parliament (2024). Reducing the harm from illegal drugs. <https://publications.parliament.uk/pa/cm5804/cmselect/cmpubacc/72/report.html> (Erişim Tarihi: 11.06.2025).
- UNODC-United Nations Office on Drugs and Crime (2024). https://dataunodc.un.org/sites/dataunodc.un.org/files/metadata_drug_use_and_treatment.pdf (Erişim Tarihi: 21.10.2024).
- Usta, A. (2013). Kamu politikaları analizine kuramsal bir bakış. *Yasama Dergisi*. 24, 78-102.
- Uyuşturucu İle Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024). https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/49633/0/2024-2028-uyusturucu-ile-mucadele-ulusal-strateji-belgesi-ve-eylem-planipdf.pdf?_tag1=EC336FBA8771FFCD2A918171D64B9BFF8155888A (Erişim Tarihi: 30.01.2025).
- www.gov.uk. (2024). <https://www.gov.uk/government/publications/from-harm-to-hope-first-annual-report-2022-to-2023/from-harm-to-hope-first-annual-report-2022-to-2023-accessible> (Erişim Tarihi: 16.06.2025)
- Yalçın, S.B., ve Koçakoğlu, M.G. (2021). Madde bağımlılığı önlemede toplum ve STK'ların rol ve sorumlulukları nelerdir? Zekeriya Mızırak, S. Barbaros Yalçın, Zeliha Traş (Ed.), *Bağımlılık ve önleyici yaklaşımlar*. (119-128. ss.). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.
- Yalçın, S.B., ve Turan, G. (2021). Madde bağımlılığı önlemede hukuki sürece ilişkin kanun yapıcı ve uygulayıcılarının rol ve sorumlulukları nelerdir? Zekeriya Mızırak, S. Barbaros Yalçın, Zeliha Traş (Ed.), *Bağımlılık ve önleyici yaklaşımlar*. (139-146. ss.). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.
- Yavuz, Ö., ve Ateş, H. (2018). Türkiye'de bağımlılıkla mücadele mevzuatı ve politika metinlerinin analizi. Hamza Ateş ve Ahmet Koçak (Ed.), *Bir kamu politikası olarak bağımlılıkla mücadele*. (51-82. ss.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, U.T. (2023). Public policies against the covid-19 pandemic: The united nations, the european union and Türkiye. *Turkish Academic Research Review* 8(4), 1383-1406.
- Yu, R., Kong, D.L., Liao, C., vd., (2024). Natural products as the therapeutic strategies for addiction. *Biomedicine & Pharmacotherapy*. 175, 1-12.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
 Bu çalışmanın yazarı, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
 2. Bu çalışmanın yazarı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduğunu kabul etmektedir.
 3. Bu çalışmanın yazarı kullanmış olduğu resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
 4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-

